

LIETO, SAUVALA, LAURILA, RISTINPELTO

Rautakautisen kalmistoalueen
koetutkimukset 1973.

Maarit Lönnberg

Lieto, Sauvala, Laurila, Ristinpelto

Rek. n:o 1³⁷

Maanomistaja: Pekka Laurila, os. Sauvala, 21350 Ilmarinen

Peruskartta n:o 1044 10 1:20 000 Lieto, painettu 1968

Peruskartta n:o 1043 12 1:20 000 Littoinen, painettu 1968

Koordinaatit: alue 1: x = 6710 02

y = 576 02

z = noin 30 m mpy

alue 2: x = 6710 06

y = 576 10

z = noin 30 m mpy

Paikalta ovat löydökset hist.tsto 73106:1-127.

Aikaisemmat löydökset: KM 3630:1-3, KM 4448:1-2, KM 4634:1-18, KM 5009:1-6, KM 10246:1-3, KM 11782, KM 12223:1-3 (kivikautisia löytöjä), KM 15324 A: 1-4 (kivikautisia löytöjä), KM 18192:1-7, KM 18193, hist. tsto 50109:1-160, Turun kaup. hist. museossa kivesineen katkelma ja reikäkivi.

Aikaisemmat tutkimukset: Hj. Appelgren-Kivalon kaivaus 1905, Ella Kivikosken tarkastus 1936, Nils Cleven tarkastus 1947, Nils Cleven kaivaus 1949, Anna-Liisa Hirviluodon tarkastus 1970, Knut Draken, Unto Salon ja Pentti Koivusen tarkastus 1973.

Liitteet 1-6 ovat kertomukseen liittyviä karttoja.

Liitteet 7-11 ovat kuvatauluja, joissa ovat valokuvat negatiiveista ff. 40226- 40272.

Toukokuussa 1973 saapui museovirastoon museonjohtaja Knut Draken ja tutkimusapulainen Pentti Koivusen allekirjoittama hälyttävä kirjelmä, jossa kerrottiin Liedon Sauvalan Ristinpellon kalmiston viereiseltä pelolta työnnetyn pintamullat kasoihin ja laajennetun aiemmin tehtyä hiek-

kakuoppaa. Tämän tiedonannon johdosta museoviraston edustajat kävivät paikalla useampaan otteeseen. He totesivat, että kalmiston etelä- ja lounaispuolella olevalta pellolta (alue 1) oli todella poistettu laajalti pintamultaa ja se oli kasattu keskelle peltoa. Samoin oli toimittu Ristinpellosta vajaa 30 m koilliseen olevalla peltokumpareella (alue 2). Kummankin pellon laidassa oli syvä hiekkakuoppa, josta oli jo ehditty viedä runsaasti hiekkaa. Maanomistajan tarkoitus oli myydä koko alueen hiekka, mutta koska kyseessä on erittäin arvokas muinaisjäännösalue, museovirasto esti sen. Lisäksi näillä tarkastuskäynneillä havaittiin multakasoissa ja hiekkakerroksen pinnassa mm. maatuneita luita. Jotta olisi voitu varmuudella todeta paikalla olevan muinaisjäännös, oli suoritettava koekaivaus. Museovirasto myönsi varat tätä tarkoitusta varten ja tutkimukset suoritettiin allekirjoittaneen johdolla 25.6.-4.7.1973.

Liedon Sauvalan kylän Laurilan talon maalla oleva tutkimusalue sijaitsee Aurajoen pohjoisrannalla Liedon kirkosta noin 4,16 km linuntietä länsilounaaseen. Vastapäätä, Aurajoen etelärannalla on Liedon Vanhalinnan linnavuori (liite 11, kuva 2).

Alue 1:

Ristinpellon lounaispuolella olevalle pellolle (=alue 1, liite 1) paalutettiin 44 m pitkä, länsi-itäsuuntainen koeoja, jossa ruudut olivat 2x2 m suuruisia. Lisäksi kohtisuorasti sitä vasten paalutettiin ruudun 50/202 kohdalle toinen koeoja ja ruutujen 50/215-211 kohdalla laajennettiin kaivausaluetta molemmin puolin 2 metrin leveydeltä (liite 2; liite 7, kuvat 1-2).

Kiintopisteeksi valittiin kaivausalueen 1 eteläpuolella sijaitsevan kallion reunassa oleva tasainen kohta. Sen lukema oli 018 ja absoluuttinen korkeus meren pinnasta ^{31.85}~~95.60~~ m. Korkeus saatiin kuljettamalla Turku-Aura-tien ja Tastoon johtavan tien risteyksessä olevan val-

tiollisen kiintopisteen (24,636 m mpy) lukema kaivausalueen kiintopisteeseen.

Alueelta 1 oli jo aiemmin poistettu pintamulta, joten voitiin suoraan aloittaa kaivaminen lastoilla. Koko paalutettu alue kaivettiin vain noin 5 cm syvälle, sillä tarkoitus oli pelkästään saada mahdolliset ruumishautojen kuvat näkyviin (liite 3; liite 7, kuvat 3-4).

Maa oli pinnasta kovaksi polkeutunutta (paikalla oli ajettu kuorma-autolla ja traktorilla), paikoin savensekaista multaa. Kun tämä kerros poistettiin, alta paljastui hienoa hiekkaa. Kaivettuihin ruutuihin jäi vielä osittain multaa ja savea. Muun muassa ruutujen 50/201-210 keskellä oli yhtenäinen, tumma, noin 50 cm leveä multajuova. Todennäköisesti se oli entisen ojan pohja. Ruutujen 49-50/215 rajalla oli tumma mullansekainen läikkä, josta löytyi mm. maatuneita luita ja puunpaloja, piitä ja rautanauvoja (liite 8, kuvat 2-4).

Kaivettu alue oli lähes kivetön. Vain siellä täällä oli joitakin yksittäisiä, merkityksettömiä kiviä. Sen sijaan ruudusta 49/212 paljastui noin 150 cm pitkä ja vajaan metrin levyinen, suurehkoista kivistä tehty kehä. Kokonsa ja muotonsa puolesta kivikehä saattaisi olla ruumishautaan kuuluva (liite 3; liite 7, kuvat 5-7; liite 8, kuva 1).

Koekaivauksen jälkeen alue peitettiin, myös suuret multakasat levitettiin takaisin peltoon.

Löytöaineisto on verraten niukka alueen 1 kaivetuista ruuduista ja suuri osa siitä (esim. saviastian palat) ajoittuu historialliseen aikaan. Maatuneitten luitten ja rautanauvojen ikää on vaikea määritellä. Sen sijaan ruudusta 50/220 löytynyt pitkänomainen pronssihelan katkelma saattaa olla esihistorialliselta ajalta peräisin. Pari kivilaji-iskosta, jotka löytyivät ruuduista 49/202 ja 51/202 saattavat olla kivikautisia, varsinkin kun paikalta on aiemmin löytynyt kiviesineitä ja niiden katkelmia. Lisäksi alueen 1 itäpuolella ja alueen 2 eteläpuolella olevalla

pelto-rinteellä oli kvartsi-iskoksia todisteena kivikautisesta asuinpaikasta.

Alue 2:

Alue 2 sijaitsee alueesta 1 noin 30 m koilliseen olevalla pelto-kumpareella syvän hiekkakuopan eteläpuolella (liite 1). Paikalta oli poistettu pintamulta puskutraktorilla, joten 20 m pitkä ja 2 m leveä, itä-länsisuuntainen koeoja paalutettiin mullan alta paljastuneelle hiekalle. Tälle koeojalle paalutettiin lisäksi poikittainen koeoja ruudun 50/106 kohdalle. (Liite 4; liite 8, kuva 5; liite 9, kuvat 1-2).

Kiintopisteeksi valittiin alueen 2 itälaidassa olevan suuren maakiven tasainen kohta. Sen lukema oli 274 ja absoluuttinen korkeus meren pinnasta 30,53 m. Korkeus saatiin kuljettamalla Turku-Aura-tien ja Tastoontoon johtavan tien risteyksessä olevan valtiollisen kiintopisteen (24,636 m mpy) lukema kaivausalueen kiintopisteeseen.

Alueella 2 kaivettiin noin 5 cm syvyyteen ruudut 50/107-109 (liite 6). Maan väri ja laatu oli näissä ruuduissa kirjava (liite 9, kuva 3). Niissä oli vielä jäljellä jonkin verran multaa tai hiekka oli mullansekaista. Ruudun 50/109 keskellä oli tumma nokiläikkä (liite 9, kuvat 5-6). Ruuduissa 50/107-108 oli puhtaan, keltaisen hiekan keskellä voimakkaan tumman ruskeiksi värjäytyneitä läikkiä, joista varsinkin ruudussa 50/108 oleva läikkä oli säännöllisen muotoinen ja vaikutti ruumishaudan kummalta (liite 9, kuva 4). Löydökset olivat palaneita luunsiruja, kvartsi- ja kivilaji-iskos. Koeojan muita ruutuja ei kaivettu, vaan niiden pinnasta piirrettiin kartta ja kerättiin esineistö. Ne, kuten ympäröivä aluekin, olivat pääasiassa keltaista hiekkaa ja multaa. Ruuduissa 50/104-106 oli joitakin hiilen kappaleita ja ruudussa 50/104 oli palaneita luunsiruja. Saattaa olla, että paikalla on sekä rautakautisia ruumishautoja että kivikautinen asuinpaikka ottaen huomioon alueen 2 eteläpuolella olevalta pellolta löytyneet kvartsi-iskokset sekä seudun

aiemmat kivikautiset löydökset.

Alue 2 peitettiin koekaivauksen jälkeen.

Koekuopat:

Alueiden 1 ja 2 lisäksi kaivettiin eri puolille Laurilan tilaa koekuoppia (liite 1), jotka olivat halkaisijaltaan ja syvyydeltään noin 30 cm.

Koekuopituksen tuloksena on todennäköistä, että Liedon Sauvalan Ylipään kalmisto jatkuu sen vieressä olevan ladon länsi- ja lounaispuoliselle niitylle ja kallion koloihin (liite 1; liite 10, kuva 3). Koekuopista 25 ja 27 löytyi savitiivistettä ja kuopasta 27 lisäksi saviastian paloja, joita voidaan olettaa rautakautisiksi. Nämä kuopat tehtiin Alolan taloon johtavan tien itäpuolella olevan korkean kallion koloihin (liite 1; liite 11, kuva 1). Kolmas yhtenäinen alue, josta löytyi rautakautisilta vaikuttavia saviastian paloja ja savitiivistettä, sijaitsee noin 200 m Aurajoesta pohjoiseen olevalla kallioiden välisellä niityllä (liite 1, koekuopat 135-150; liite 10, kuvat 1-2). Lisäksi muutamasta hajanaisesta koekuopasta löytyi saviastian paloja tai palanutta savea, mutta niiden perusteella ei voida olla aivan varmoja, että paikalla on kiinteä muinaisjäännös.

Helsingissä 21.11.1973

Maarit Lönnberg

Maarit Lönnberg

LIITE 4

LIETO SAUVALA RISTINPELTO

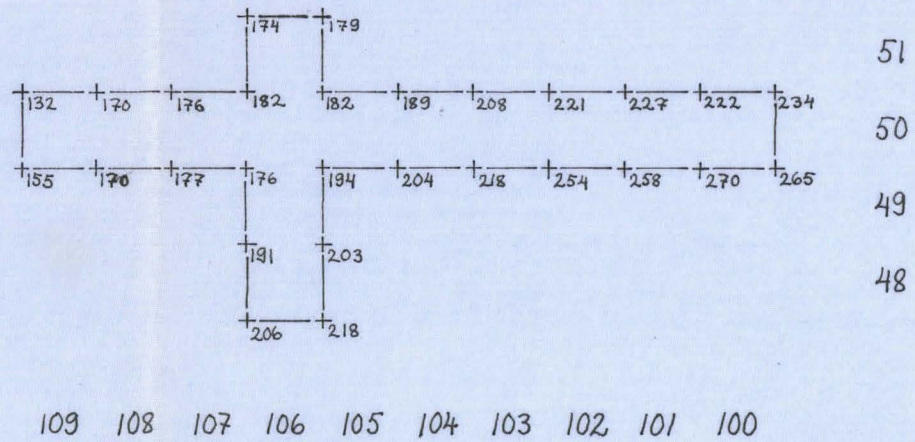
ALUE 2

PINTALUVUT

1:200

KP 274 = 30,53 m MPY

MAARIT LÖNNBERG 1973

© KP 274 = 30,53 m MPY

PELTO

LIITE 3

LIETO, SAUVALA, RISTINPELTO

ALUE 1

1. TASO

1:50

KP 018 = 31,85 m MPY

MAARIT LÖNNBERG 1973

 = KELTAINEN HIEKKA

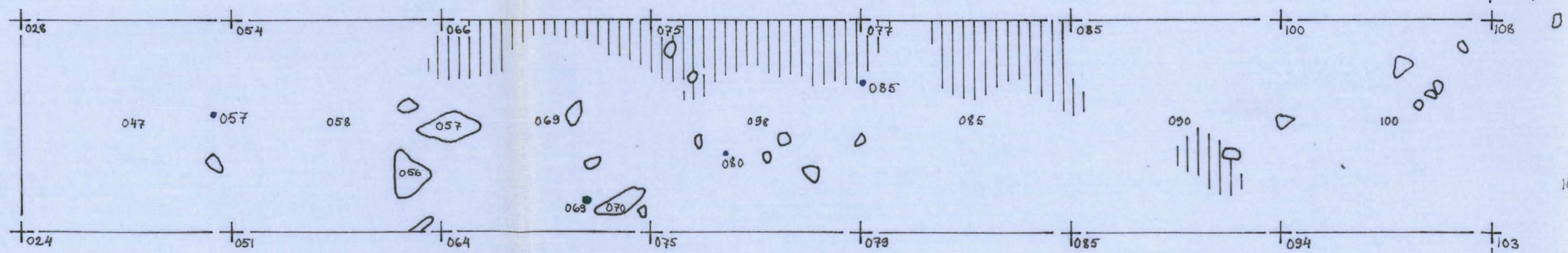
 = MULTA

 = SAVI

 = KIVI

• RAUTAESINE

• PRONSSIESINE

222

221

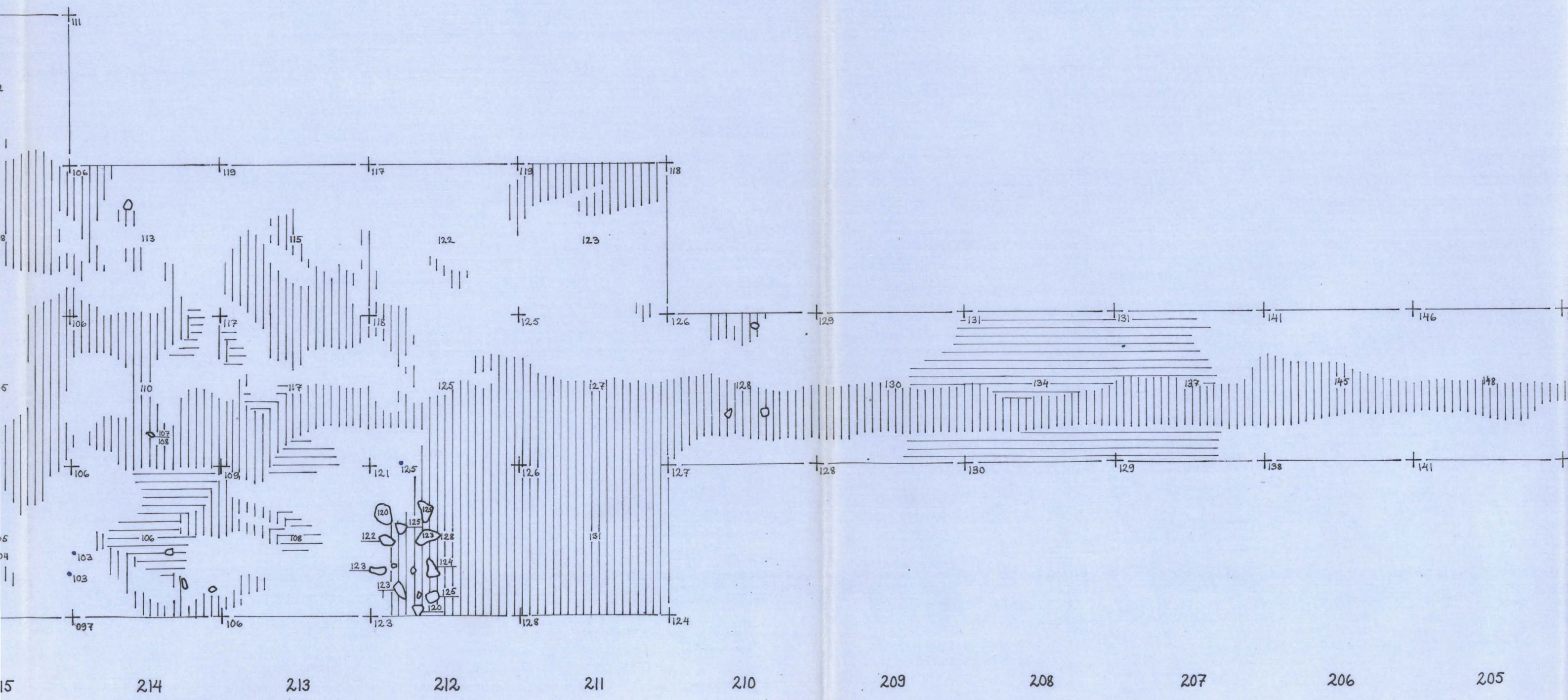
220

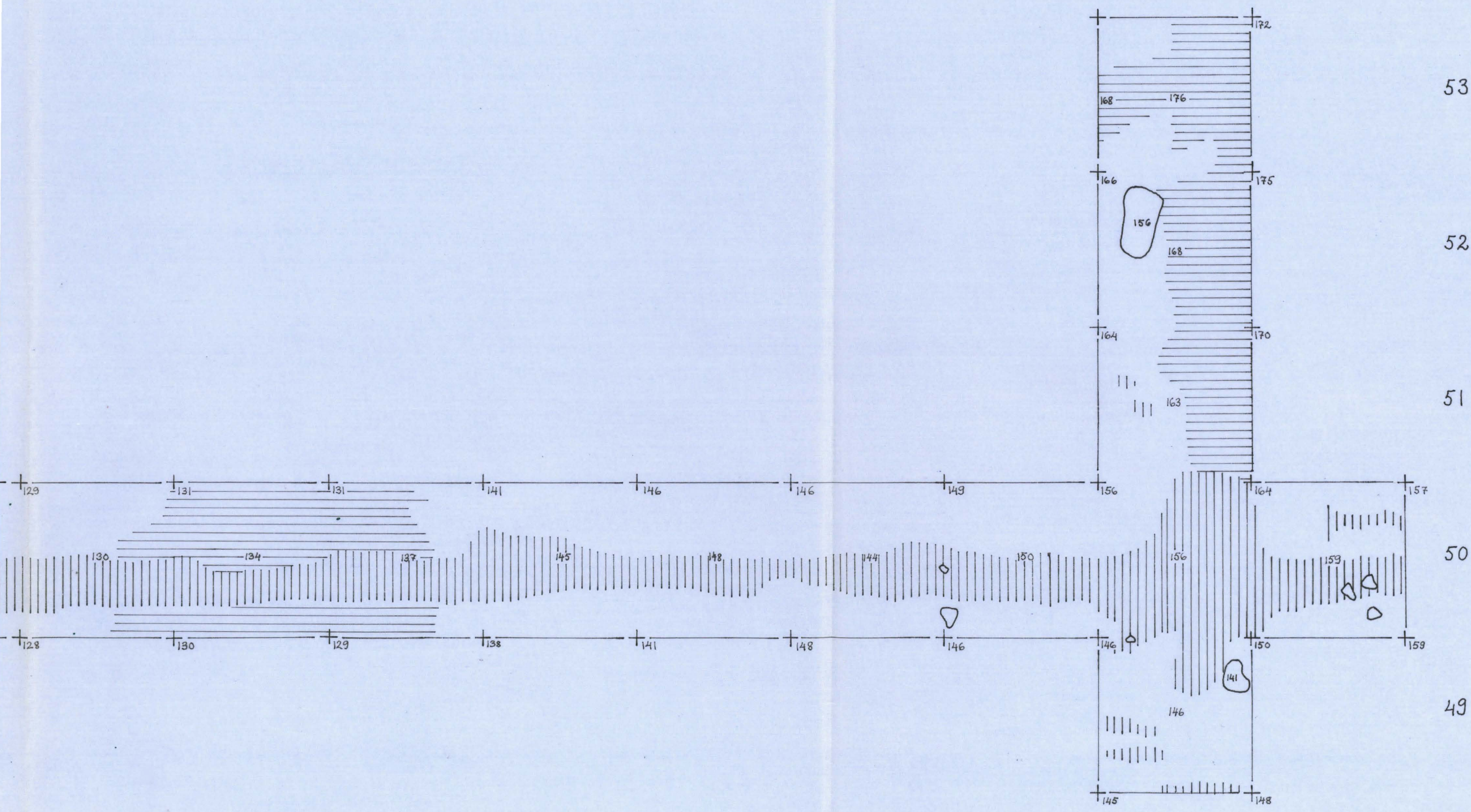
219

218

217

216

209

208

207

206

205

204

203

202

201

LIITE 2

LIETO, SAUVALA, RISTINPELTO

ALUE 1

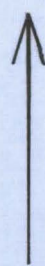
PINTALUVUT

1:200

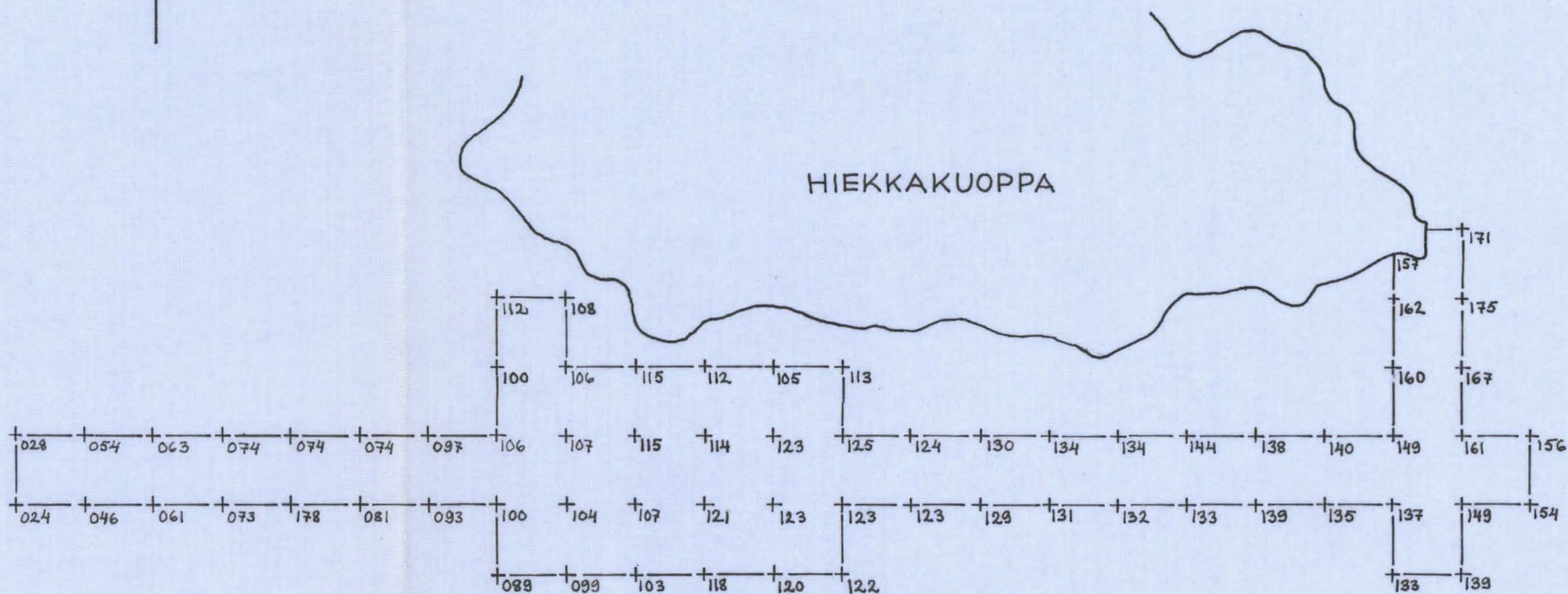
KP 018 = 31,85 m MPY

MAARIT LÖNNBERG 1973

P

(091) (137)	(098) (137)
(094) (138)	(100) (142)

53
52
51
50
49

227 226 225 224 223 222 221 220 219 218 217 216 215 214 213 212 211 210 209 208 207 206 205 204 203 202 201

LIITE 6

LIETO, SAUVALA, RISTINPELTO

ALUE 2

1. TASO

1:2,5

KP 274 = 30,53 m MPY

MAARIT LÖNNBERG 1973

 = PUHDAS, KELTAINEN HIEKKA

 = MULTA

 = NOENSEKAINEN HIEKKA

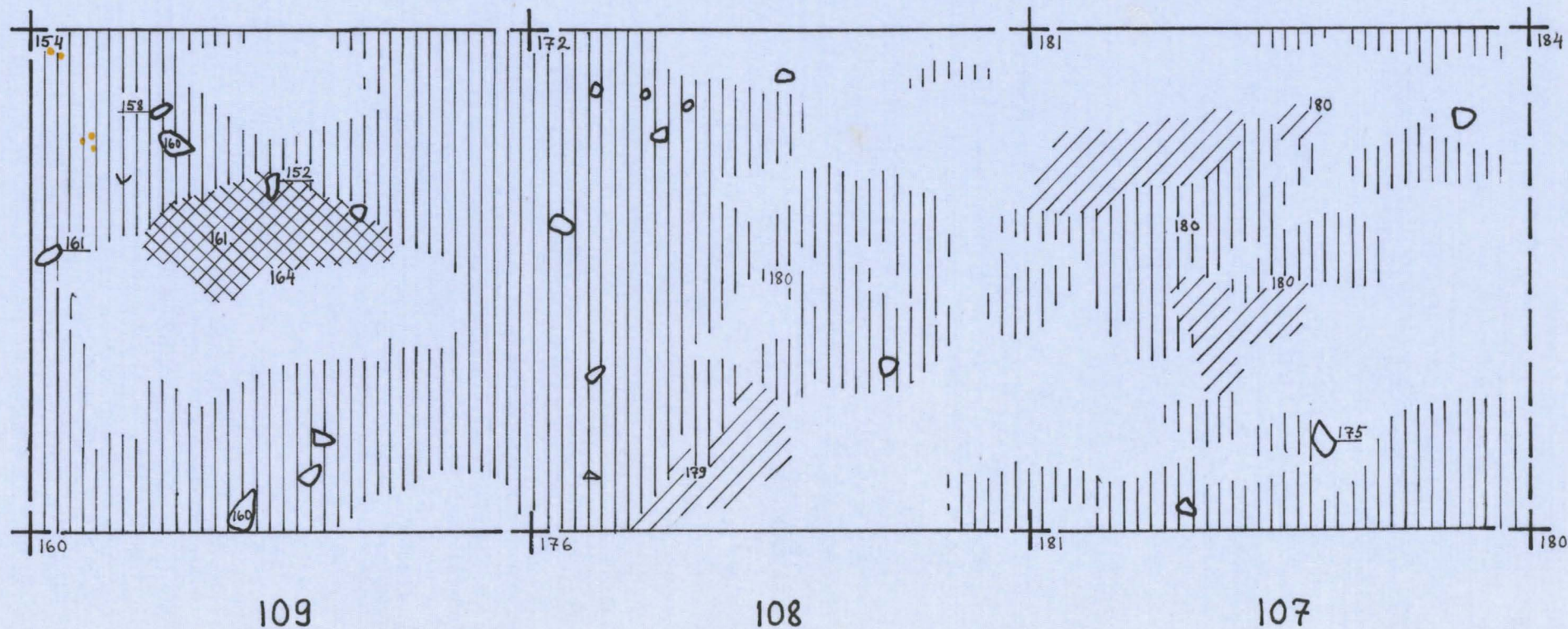
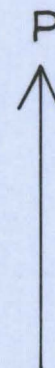
 = TUMMA, RUSKEA HIEKKA

 = KIVI

∨ = KVARTSI-ISKOS

△ = KIVILAJI-ISKOS

⋄ = LUUNSIJUJA

LIITE 5

LIETO, SAUVALA, RISTINPELTO

ALUE 2

PINTA

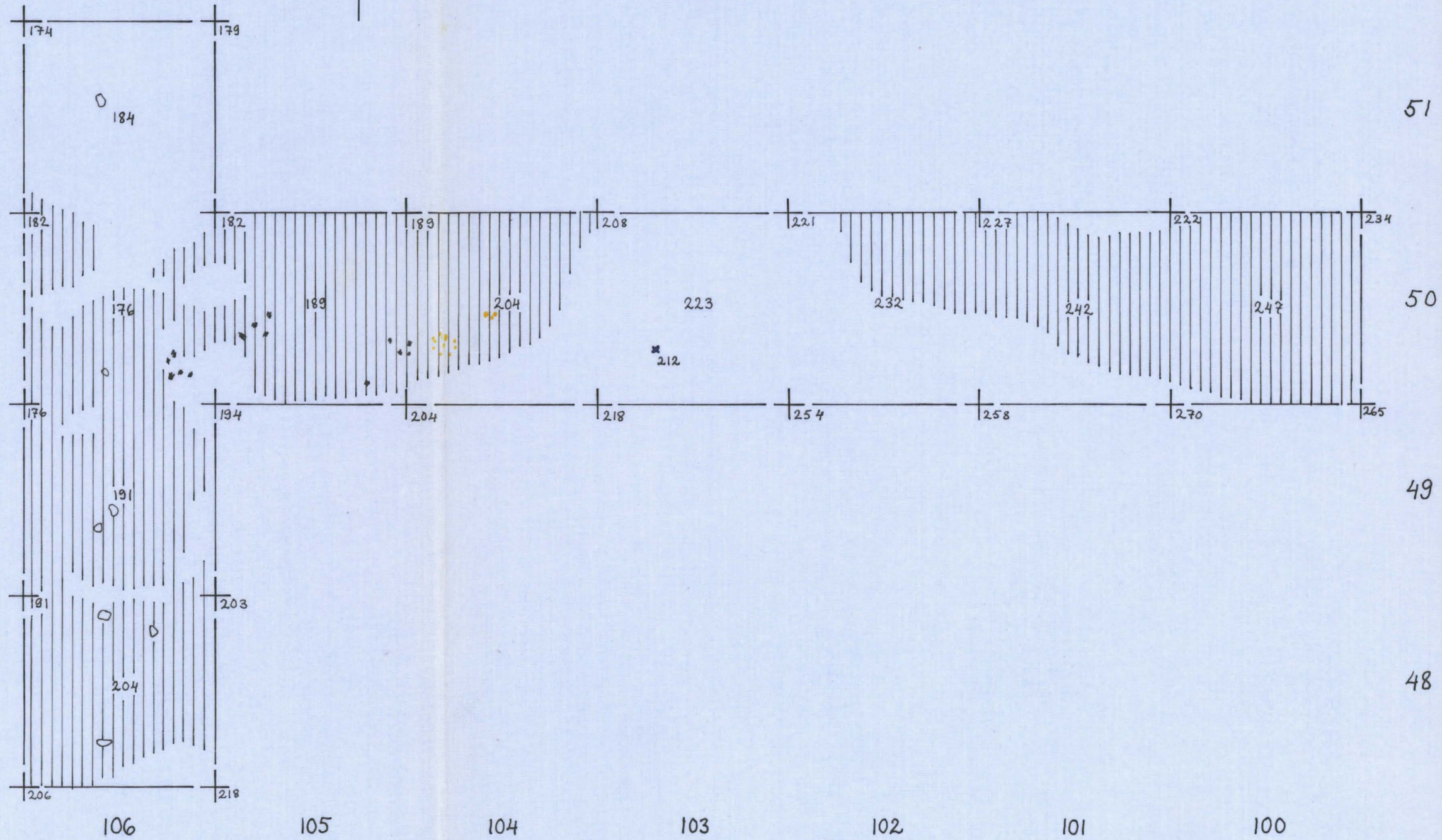
1:50

KP 274 = 30,53 m MPY

MAARIT LÖNNBERG 1973

- = PUHDAS, KELTAINEN HIEKKA
- = MULTA
- = KIVI
- = HIILI
- = PALANUTTA LUUTA
- = RAUTA

LIETO SAUVALA RISTINPELTO

LIITE 7

f. 40226-40227

KUVA 1. PAALUTETTU ALUE 1, JOSTA ON POISTETTU PINTAMULTA, KUVATTUNA ITÄKAAKOSTA.

f. 40228

KUVA 2. ALUEEN 1 RUUTURIVI 50 KUVATTUNA LÄNNESTÄ ENNEN KAIVAUSTA.

f. 40229

KUVA 3. ALUEELLE 1 PAALUTETUT RUUDUT KAIVETTUINA NOIN 5 CM SYVYYTEEN. KUVA OTETTU IDÄSTÄ.

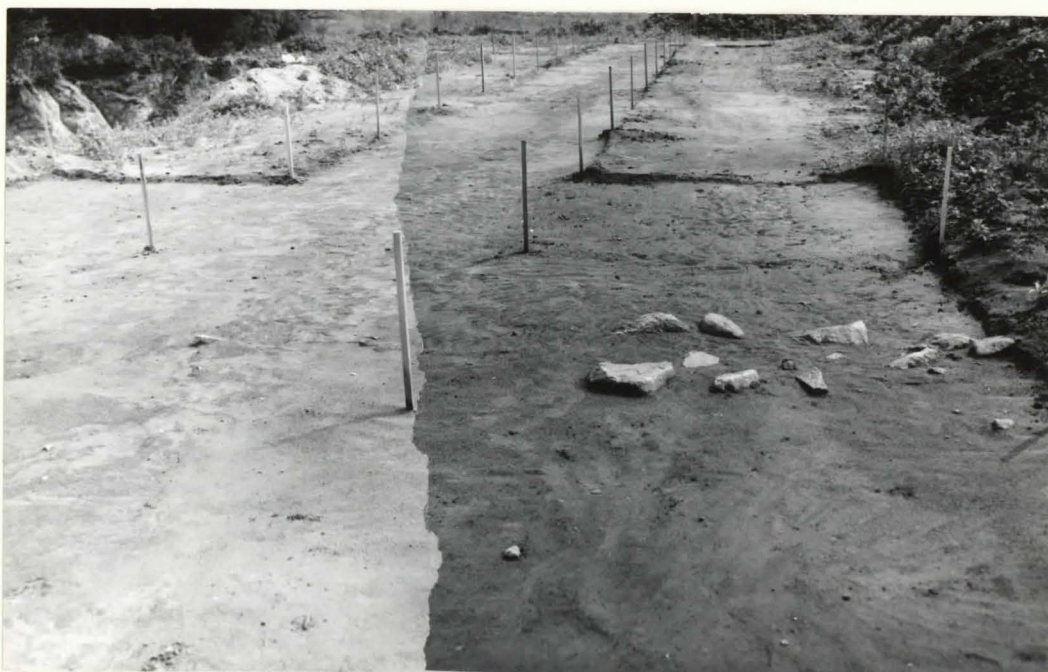

f. 40230

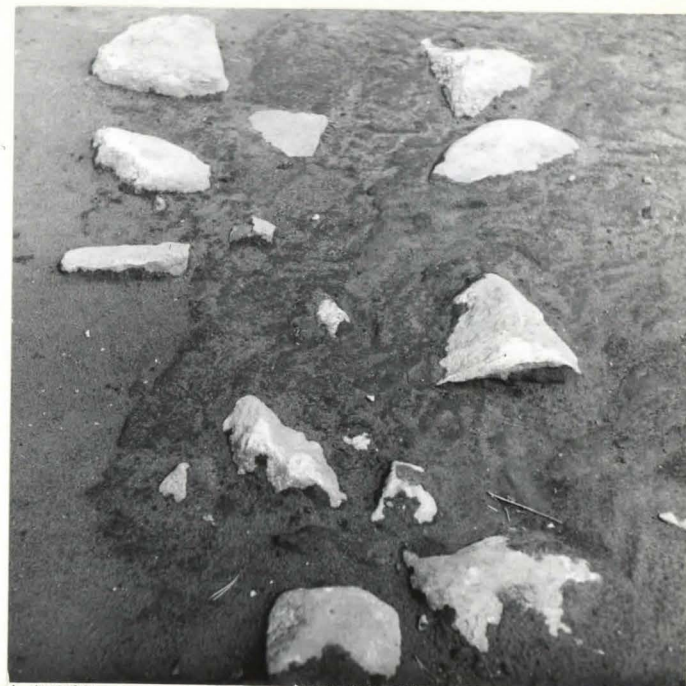
KUVA 4. NOIN 5 CM:N SYVYYTEEN KAIVETTU ALUE 1 KUVATTUNA LÄNNESTÄ. KESKELLÄ ON RUUTURIVI 50.

ff. 40231-40234
 KUVA 5. ALUE 1, RUUDUT 49-52/210-222 KAIVETTUINA NOIN 5 CM:N SYVYYTEEN. RUUDUSSA 49/212 ON PITKÄNOMAINEN KIVEYS, JOKA SAATTAA KUULUA HAUTAAN. KUVA ON OTETTU ETELÄSTÄ.

ff. 40235-40236
 KUVA 6. SAMA TILANNE KUIN KUVASSA 5 KUVATTUNA LÄNNESTÄ. KIVEYS ON RUUDUSSA 49/212.

f. 40237
 KUVA 7. ALUEEN 1 RUUDUSSA 49/212 OLEVA KIVEYS KUVATTUNA ETELÄSTÄ.

LIETO SAUVALA RISTINPELTO

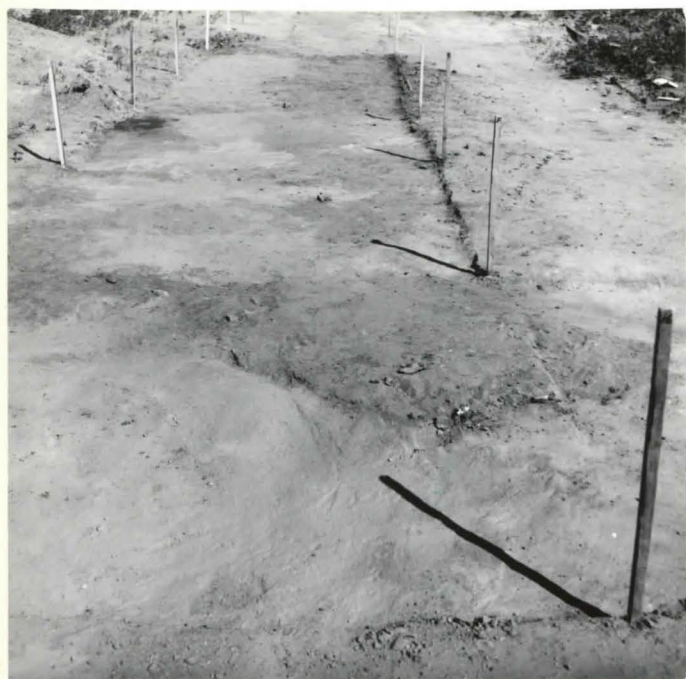
f. 40238

KUVA 1. ALUEEN 1 RUUDUSSA 49/212
NÄKYVÄ KIVEYS KUVATTUNA IDÄSTÄ.

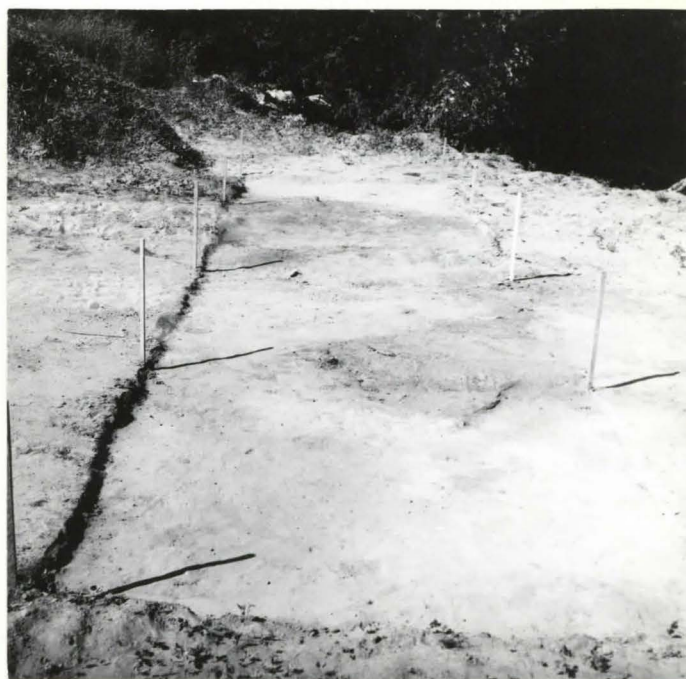
f. 40239

KUVA 2. ALUEELLA 1 RUUTUJEN 49-50/
215 RAJALLA OLI TUMMA MULLANSEKAI-
NEN LÄIKKÄ, JOSTA LÖYTYI MM. RAUTA-
NAULOJA, PIITÄ, MAATUNEITA LUITA JA PUUN
PALOJA. KUVA ON OTETTU ETELÄSTÄ.

f. 40240

KUVA 3. SAMA MAALÄIKKÄ KUIN KUVASSA
2 KUVATTUNA LÄNNESTÄ. KYSEESSÄ
OVAT ALUEEN 1 RUUDUT 50/211-215.

f. 40241

KUVA 4. ALUEEN 1 RUUDUT 49-52/515
KAIVETTUINA VAJAAN 5 CM:N SYVYYTEEN.
RUUTUJEN 49-50/215 RAJALLA NÄKYY SAMA
TUMMA LÄIKKÄ KUIN KUVISSA 2 JA 3.
KUVA ON OTETTU ETELÄSTÄ.

ff. 40242 - 40244

KUVA 5. ALUE 2 SIJAITSEE ALUEESTA 1 NOIN 30 M KOILLISEEN, PELTOJEN KESKELLÄ OLEVAN HIEKKATÖYRÄÄN ETELÄRINTEELLÄ. KUVASSA NÄKYVÄN HIEKKAKUOPAN ETELÄPUOLELLE ON PAALUTETTU KOEJOJA. KUVA ON OTETTU POHJOISESTA ..

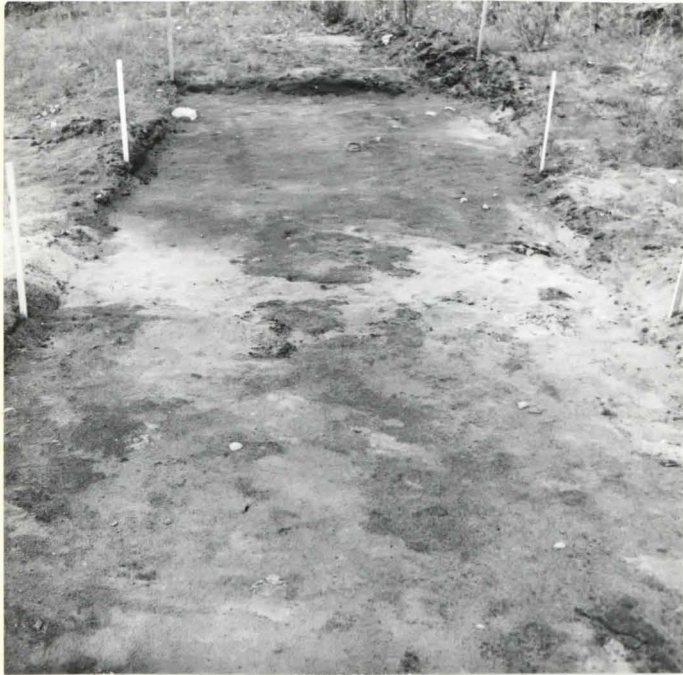
ff. 40245 - 40248

KUVA 1. ALUEELTA 2 OLI PELTOMULTA TYÖNNETTY SIVUUN. MULLAN ALLA MAAPERÄ OLI HIENOA HIEKKAA. KUVA ON OTETTU LOUNAASTA.

ff. 40249 - 40252

KUVA 2. ALUEELLE 2 PAALUTETUISTA RUUDUISTA KAIVETTIIN RUUDUT 50/107-109 NOIN 5 CM:N SYVYYTEEN. KUVASSA PIIRRETÄÄN PARHAILLAAN NÄITÄ RUUTUJA. KUVA ON OTETTU LÄNSILUOTEESTA.

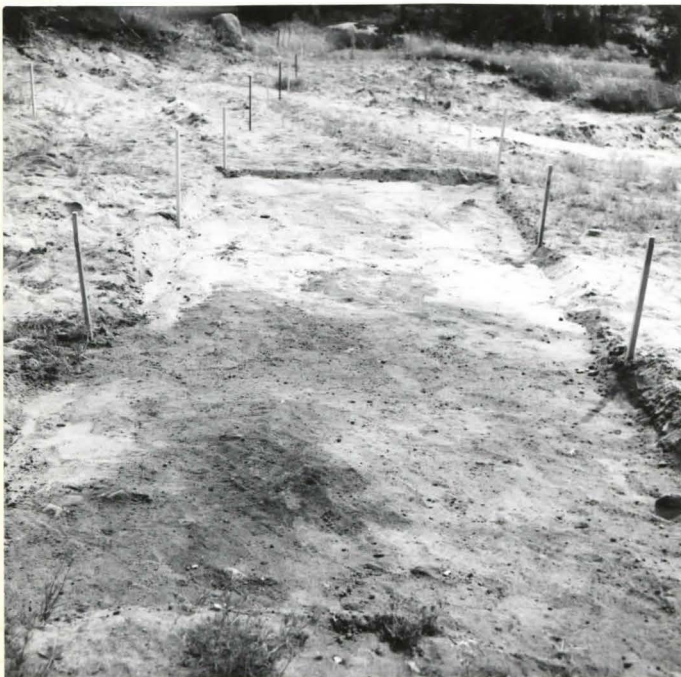
f. 40253

KUVA 3. ALUEEN 2 RUUDUT 50/107-109
KAIVETTUINA NOIN 5 CM:N SYVYYTEEN.
KUVA ON OTETTU IDÄSTÄ.

f. 40254

KUVA 4. ALUEEN 2 RUUDUSTA 50/108
PALJASTUI MUUSTA HIEKASTA SELVÄS-
TI EROTTUVA TUMMAN RUSKEA LÄIKKÄ,
JOKA SAATTAA OLLA RUUMISHAUDAN
PINTA. KUVA ON OTETTU ETELÄSTÄ.

f. 40255

KUVA 5. ALUEEN 2 RUUDUT 50/107-109
KUVATTUINA LÄNNESTÄ. ETUALALLA RUU-
DUSSA 50/109 NÄKYY MULLANSEKAISEN HIE-
KAN KESKELLÄ TUMMA NOKILÄIKKÄ.

f. 40256

KUVA 6. SAMA TILANNE KUIN VIEREI-
SSESSÄ KUVASSA 5 KUVATTUNA LÄHEL-
TÄ, LÄNNESTÄ.

f. 40257-40261

KUVA 1. ETUALALLA OLEVALLE NIITYLLE TEHDYISTÄ KOEKUOPISTA ON LÖYTNYT SAVIASTIAN PALOJA JA SAVITIIVISTETTÄ. TAUSTALLA NÄKY Y AURAJOKI JA VANHALINNA. KUVA ON OTETTU LUOTEESTA.

f. 40262-40263

KUVA 2. SAMA NIITTY KUIN KUVASSA 1 KUVATTUNA IDÄSTÄ. TAUSTALLA NÄKY Y AURAJOKI JA VANHALINNA.

ff. 40264-40266

KUVA 3. KUVA ON OTETTU YLIPÄÄN RAUTAKAUTISEN KALMISTON VIERELLÄ OLEVAN LADON NURKALTA, KOILLISESTA. ETUALALLA NÄKYVIEN KALLIOIDEN KOLOIHIN JA YMPÄRISTÖÖN TEHDYISTÄ KOEKUOPISTA LÖYTYI MM. SAVIASTIAN PALOJA. ILMEISESTI KALMISTO JATKUU LÄNTEEN PÄIN. TAUSTALLA NÄKYY AU-RAJOKI JA SEN RANNALLA VANHALINNA.

LIETO SAUVALA RISTINPELTO

ff. 40267 - 40269

KUVA 1. KUVA ON OTETTU PAIKALTA, JOSTA ON LÖYTÖNYT SAVITIIVISTETTÄ JA SAVIAS-
TIAN PALOJA. MYÖS ALEMPAA, NUOLEN OSOITTAMASTA PAIKASTA ON LÖYTÖNYT SAVIAS-
TIAN PALOJA. LIEDON VANHALINNA NÄKYÖ TAUSTALLA KUVAN OIKEASSA LAIDASSA. KUVA ON OTETTU
POHJOISLUOTEESTA.

ff. 40270 - 40272

KUVA 2. YLEISNÄKYMÄ AURAJOEN POHJOISRANNALTA KUVATTUNA LIEDON VANHALINNAN LAELTA. 1. LIETO, SAUVALA, RISTINPELTO 2. LIETO, SAUVALA, YLIPÄÄ. 3. PAIKKA, JOHON TEHDYISTÄ KOEKUOPISTA LÖYTYI RUNSAASTI RAUTAKAUTISIA SAVIASTIAN PALOJA. KUVA ON OTETTU ETELÄSTÄ.